

Complexnummer: 528596

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Grebbelinie, Roffelaarskade c.a.

Aantal complexonderdelen

3

Monumentnummers van complexonderdelen

528597, 528598, 528599

Woonplaats

Woudenberg

Gemeente

Woudenberg

Provincie

Utrecht

Locatie van het hoofdobject

Woudenberg, de Roffelaarskade

Complexomschrijving

Inleiding:

De Grebbelinie is een waterlinie van ca. 60 kilometer lengte, die gebruik maakt van de natte omstandigheden in de westelijke, laagst gelegen deel van de Gelderse Vallei. Het is een uniek voorbeeld van een aanleg van een waterlinie uit de achttiende eeuw. Doordat sindsdien geen grote ingrepen hebben plaatsgevonden in de structuur van de linie is het grootste deel van de liniewal, de keerkaden en de aarden verdedigingswerken bewaard gebleven. De Grebbelinie omvat kades, aarden forten, sluizen, kazematten, voorposten, tankgreppels, inundatievlaktes, loopgraven, bunkers etc. Omdat er steeds vanuit is gegaan dat de linie moest worden verdedigd door een tijdelijk veldleger zijn er in de Grebbelinie geen permanente onderkomens voor de militairen gebouwd.

De linie was gericht tegen een mogelijk oprukkende vijand vanuit het oosten. Door het inunderen van land konden vijandelijke troepen worden tegengehouden. De Grebbelinie moest ervoor zorgen dat dit op een gecontroleerde wijze gebeurde. Het water in het geïnundeerde gebied moest voldoende diep zijn om vijandelijke voertuigen en geschut de doorgang te beletten, maar niet zo diep dat de vijand met vaartuigen de linie zou kunnen benaderen. Op die plaatsen die te hoog lagen om geïnundeerd te kunnen worden kwamen verdedigingswerken. Bij de aanleg van de inundatiegebieden is gebruik gemaakt van de lager gelegen velden. Om het gebied zo efficiënt mogelijk onder water te kunnen zetten, was de linie van zuid naar noord verdeeld in 11 kommen. Het water werd in iedere kom opgestuwd met behulp van een keerkade die dwars op de liniekade lag.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Nadat al vanaf het einde van de 16e eeuw in dit gebied incidenteel versterkingen waren aangelegd, werd in 1744 op voorstel van de toenmalige Directeur-Generaal van Fortificatiën B.J. de Roy een begin gemaakt met de aanleg van de aarden wal die later de Grebbeliniedijk zou worden. De wal moest het water tegenhouden, zodat de Gelderse kant van de dijk kon worden geïnundeerd. Verder voorzag het plan vanwege het hoogteverschil tussen de Nederrijn en de Zuiderzee in de aanleg van keerkades of dwarsdijken die het water konden tegenhouden. Op die manier ontstond een reeks met water gevulde kommen, die als een soort traptreden steeds verder naar het noorden afdaalden. In totaal zijn er acht keerkades aangelegd om het gebied gecontroleerd onder water te kunnen zetten. In 1786 werden verdere versterkingen aangelegd.

De eerste keer dat de linie in paraatheid werd gebracht, was in 1793 toen Frankrijk Nederland de oorlog verklaarde. Het waterpeil in de Rijn was echter op dat moment te laag om de linie onder water te zetten. Doordat de opmars niet werd doorgezet hebben de Fransen de linie toen niet bereikt. Toen echter de Fransen onder generaal Pichegru eind 1794 terugkwamen kon de linie wel onder water worden gezet. Maar een strenge vorstperiode begin 1795 zorgde ervoor dat de Franse legers zonder problemen over de bevroren rivieren en inundaties konden trekken.

Uiteindelijk hebben de Fransen in 1799 de linie zijn uiteindelijke vorm gegeven. Zij besteedden veel aandacht aan de verbetering van de verdediging van de keerkaden en legden daar aarden voorposten aan. Omdat Napoleon in 1809 ten onrechte meende dat er geen gevaar meer uit het oosten dreigde, werd de Grebbelinie opgeheven als verdedigingswerk.

Pas in 1846 begon men weer het belang van de Grebbelinie voor de landsverdediging in te zien. Om de spoorlijn Utrecht - Arnhem te beschermen werd deze dwars door het fort aan de Buursteeg aangelegd. In 1860 werd bepaald dat de Grebbelinie een van de belangrijkste verdedigingslijnes van ons land moest zijn. Naar aanleiding daarvan werden in de belangrijkste keerkades nieuwe damsluizen geplaatst, zodat het gebied voor de linie sneller onder water kon worden gezet. In 1866 werd het Omleidingskanaal ten oosten van Veenendaal aangelegd, waardoor de inundatietijd kon worden teruggebracht van 20 naar 12 dagen. Maar desondanks werd de Nieuwe Hollandse Waterlinie de belangrijkste verdedigingslinie, omdat de inundaties daar sneller en gemakkelijker tot stand konden worden gebracht.

Pas tijdens de mobilisatie van 1939-1940 werd de Grebbelinie, onder de naam Valleilinie, de hoofdverdedigingslinie van ons land. Doordat kort daarvoor het Valleikanaal was gegraven om de afwatering in de Gelderse Vallei te verbeteren was nu een doorlopend kanaal ontstaan tussen de Nederrijn en het IJsselmeer, dat ook dienst kon doen als tankgracht en ook betere mogelijkheden bood tot inunderen van het gebied.

Grote delen aan de oostzijde kwamen nu onder water te staan en boerderijen die in het schootsveld stonden werden afgebroken. Rond Veenendaal werden uitgestrekte loopgraven en tankgrachten gegraven en er werden 271 betonnen mitrailleurkazematten gebouwd. In maart 1940 werd de hoofdverdediging van het oostfront van de Vesting Holland verplaatst van de Nieuwe Hollandse Waterlinie naar de Grebbelinie. Dat leidde tot de aanleg van nog meer loopgraven, tankgrachten en draadversperringen, met name in de niet te inunderen gebieden tussen Woudenberg - Renswoude en Veenendaal. Op 10 mei vielen de Duitse troepen ons land binnen. Hoewel de strijd bij de Grebbeberg het meest bekend is geworden, werd er ook zwaar gevochten op andere plaatsen op de linie. De Duitsers zorgden uiteindelijk voor de laatste aanpassing van de linie in 1944. De linie kreeg nu de naam Pantherstellung. Doel van de linie was om een naar Duitsland optrekkende vijand tegen te houden en de hoofdschuitsrichting was dit keer naar het westen en zuiden. Er werden meer dan 20 kanonkazematten gebouwd, waarvan nu nog 12 bewaard zijn gebleven. In 1951 is de Grebbelinie als verdedigingslinie voorgoed opgeheven.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De Roffelaarskade is gelegen in de gemeente Woudenberg tussen de Grebbeliniedijk ten noordoosten van de dorpskern van Woudenberg en de Voskuilerdijk. De Roffelaarskade is een voorbeeld van een komkering van een waterlinie annex verdedigingswal. Hij diende als komkering tussen de 4e of Roffelaarskom en de 5e of Aschatterkom.

Omschrijving:

Tussen 1742 en 1745 aangelegd aarden VERDEDIGINGSWERK, bestaande uit een aarden wal. De kade is aangelegd als steunkade voor de inundaties en als verdedigingswal. De huidige kade is ongeveer 1000 meter lang. De oorspronkelijke lengte was ca. 1600 meter. De kade wordt doorsneden door een verharde doorgaande weg. Op de Roffelaarskade bevinden zich zeven grenspalen met de inscripties O25, O29, O32, O68, O74, O80 en O81.

Het complex bestaat uit de volgende onderdelen: 1. Aanleg van een aarden keerkade annex verdedigingswal 2. Damsluis in het Valleikanaal 3. het Werk op de Roffelaarskade

Waardering:

De aanleg is van algemeen belang vanwege:

Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Grebbelinie, zoals deze in een periode van 200 jaar in zes fasen is aangelegd. Van groot belang door de herinneringswaarde vanwege de rol tijdens de gevechtshandelingen in 1939-1940. Met name is de kade ook van belang als voorbeeld van een 18e eeuwse keerkade of komkring.

Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op:

a. het systeem van inundatie en accesverdediging (18de, 19de en 20ste eeuw), b. het systeem van 'levende' veldversterking in de diepte (20ste eeuw) c. de voorpostfunctie tijdens de mobilisatie en oorlogshandelingen 1939 - 1940

Het betreft hier een complex dat in eerste aanleg een voorbeeld is van verdedigingswerken uit de periode:

fase 1: vanaf 1744, aanleg liniedijk en werken

Ensemble waarde vanwege zijn ligging binnen het systeem van de Grebbelinie in het algemeen, in het bijzonder als nog gaaf bewaarde komkade bij de liniedijk tussen het Werk aan de Roode Haan en de kern van de gemeente Leusden. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang van de onderdelen van het complex. Tenslotte is hier sprake van een gave/redelijk gave relatie met het schootsveld en inundatieveld

Het complex is zeldzaam omdat het een nog vrijwel compleet bestaand voorbeeld is van een 18e eeuwse verdedigingswerk in de Grebbelinie en het is als zodanig representatief (karakteristiek) voor dit type verdedigingswerken.

Het complex is goed bewaard omdat nog vrijwel alle ertoe behorende onderdelen in meer of minder herkenbare vorm en functie aanwezig zijn.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 528597

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	24 juni 2011
Kadaster deel/nr	82727/3

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Woudenberg	Woudenberg	Utrecht

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Woudenberg	de Roffelaarskade

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Woudenberg	G			204
Woudenberg	A			1266
Woudenberg	A			1034

Omschrijving**

Inleiding:

De Roffelaarskade is een komkering van een waterlinie annex verdedigingswal en maakt als zodanig deel uit van de Grebbelinie. Hij diende als komkering tussen de 4e of Roffelaarskom en de 5e of Aschatterkom. De Roffelaarskade is gelegen in de gemeente Woudenberg tussen de Grebbeliniedijk ten noordoosten van de dorpskern van Woudenberg en de Voskuilerdijk.

Omschrijving:

Tussen 1742 en 1745 aangelegd aarden VERDEDIGINGSWERK, bestaande uit een aarden wal. De kade is aangelegd als steunkade voor de inundaties en als verdedigingswal. De huidige kade is ongeveer 1000 meter lang. De oorspronkelijke lengte was ca. 1600 meter. De kade wordt doorsneden door een verharde doorgaande weg. Op de Roffelaarskade bevinden zich zeven grenspalen met de inscripties O25, O29, O32, O68, O74, O80 en O81.

Waardering:

De aanleg is van algemeen belang vanwege:

Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Grebbelinie, zoals deze in een periode van 200 jaar in zes fasen is aangelegd. Van groot belang door de herinneringswaarde vanwege de rol tijdens de gevechtshandelingen in 1939-1940. Met name is de kade ook van belang als voorbeeld van een 18e eeuwse keerkade of komkring.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op:

a. het systeem van inundatie en accesverdediging (18de, 19de en 20ste eeuw), b. het systeem van 'levende' veldversterking in de diepte (20ste eeuw) c. de voorpostfunctie tijdens de mobilisatie en oorlogshandelingen 1939 - 1940

Het betreft hier een complex dat in eerste aanleg een voorbeeld is van verdedigingswerken uit de periode:

fase 1: vanaf 1744, aanleg liniedijk en werken

Ensemble waarde vanwege zijn ligging binnen het systeem van de Grebbelinie in het algemeen, in het bijzonder als nog gaaf bewaarde komkade bij de liniedijk tussen het Werk aan de Roode Haan en de kern van de gemeente Leusden. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang van de onderdelen van het complex. Tenslotte is hier sprake van een gave/redelijk gave relatie met het schootsveld en inundatieveld

Het complex is zeldzaam omdat het een nog vrijwel compleet bestaand voorbeeld is van een 18e eeuws verdedigingswerk in de Grebbelinie en het is als zodanig representatief (karakteristiek) voor dit type verdedigingswerken.

Het complex is goed bewaard omdat nog vrijwel alle ertoe behorende onderdelen in meer of minder herkenbare vorm en functie aanwezig zijn.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Open verdedigingswerk

Functie

Stelling

Monumentnummer*: 528598

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	24 juni 2011
Kadaster deel/nr	82726/186

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Woudenberg	Woudenberg	Utrecht

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Woudenberg	het Voorwerk op de Roffelaarskade

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Woudenberg	A			1266

*Omschrijving***

Inleiding:

Het voorwerk op de Roffelaarskade is gelegen op de Roffelaarskade op ongeveer 600 meter ten noordoosten van de Grebbeliniedijk. Het verving een eerder verdedigingswerk dat lag op de punt waar de kade aansloot op de liniedijk. Het voorwerk was bedoeld om de Roffelaarskade af te grendelen en diende voor de verdediging van de damsluis in de Lunterse Beek (thans Valleikanaal).

Omschrijving:

In 1799 aangelegd aarden VERDEDIGINGSWERK, bestaande uit een halfopen aarden hoornwerk met twee halve lunetten aan weerszijden van de Roffelaarskade met daarachter een borstwering dwars op de kade en aan de voorzijde natte grachten. Het werk heeft een maximale oppervlakte van 70 x 220 meter, inclusief de gracht aan de voorzijde.

Waardering:

Het Voorwerk is van algemeen belang vanwege:

Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Grebbelinie, zoals deze in een periode van 200 jaar in zes fasen is aangelegd.

Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op:

a. het systeem van inundatie en accesverdediging (18de, 19de en 20ste eeuw),

Het betreft hier een object dat in eerste aanleg een voorbeeld is van verdedigingswerken uit de periode:

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

fase 4: 1799, versterking Franse Tijd

Ensemble waarde vanwege zijn ligging binnen het systeem van de Grebbelinie in het algemeen, in het bijzonder als onderdeel van de nog gaaf bewaarde liniedijk tussen het Werk aan de Roode Haan en de kern van de gemeente Leusden.

Het werk is zeldzaam omdat het een nog vrijwel compleet bestaand voorbeeld is van een 18e eeuws verdedigingswerk in de Grebbelinie en het is als zodanig representatief (karakteristiek) voor dit type verdedigingswerken

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Open verdedigingswerk

Functie

Stelling

Monumentnummer*: 528599

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	24 juni 2011
Kadaster deel/nr	82726/162

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Woudenberg	Woudenberg	Utrecht

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Woudenberg	In de Roffelaarskade en in het Valleikanaal

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Woudenberg	G			862
Woudenberg	G			499
Woudenberg	G			498
Woudenberg	G			198

*Omschrijving***

Inleiding:

De Damsluis in het Valleikanaal en in de Roffelaarskade is gebouwd ter vervanging van een eerder gebouwde damsluis in de Lunterse Beek. De militaire functie van de sluis was de regulering en doorvoer van het inundatiewater naar de noordelijk gelegen inundatiekommen. Door de damsluis te sluiten werd het water in de Lunterse Beek opgestuwd en kon de 4e kom worden geïnundeerd.

Omschrijving:

In 1865 aangelegd WATERWERK, bestaande uit een damsluis. De Damsluis is uitgevoerd in metselwerk met deels hardstenen schotbalkspinningen en hoekprofielen. Bovenop de sluis ligt een moderne betonnen brug. De sluis is voorzien van een moderne stuwvoorziening met bijbehorende moderne machinekasten. De maximale afmetingen van de damsluis zijn 12,5 bij 17,39 meter inclusief de landhoofden. De sluis heeft twee doorstroomopeningen van elk van 5 meter breed, gescheiden door een middenpenant van 6,00 bij 1,50 meter. In het midden bevinden zich 2 x 2 schotbalkspinningen.

Waardering:

De damsluis is van algemeen belang vanwege:

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Grebbelinie, zoals deze in een periode van 200 jaar in zes fasen is aangelegd.

Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op:

a. het systeem van inundatie en accesverdediging (18de, 19de en 20ste eeuw),

Het betreft hier een object dat in eerste aanleg een voorbeeld is van verdedigingswerken uit de periode:

fase 5: 19de eeuw versterkingen Willem III

Ensemble waarde vanwege zijn ligging binnen het systeem van de Grebbelinie in het algemeen, in het bijzonder als onderdeel van de nog gaaf bewaarde liniedijk tussen het Werk aan de Rode Haan en de kern van de gemeente Leusden.

Het object is zeldzaam omdat het een nog vrijwel compleet bestaand voorbeeld is van een 19e eeuwse damsluis voor inundatiedoeleinden.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Open verdedigingswerk

Functie

Inundatiewerk

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument